

Tisztelt [] !

A Magyar Távirati Iroda Rt. (MTI) tájékoztatási gyakorlatával kapcsolatos panaszát kivizsgáltam, és álláspontomról az alábbiakban tájékoztatom:

Beadványában Ön azt kifogásolta, hogy az MTI, annak ellenére, hogy a nemzeti hírügynökségről szóló 1996. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: Htv.) szerint közszolgálati hírügynökségnek minősül, a korábbi gyakorlatától eltérően csak a hírek töredékét teszi ingyenesen hozzáférhetővé, és ezzel nemcsak az újságírók, hanem az állampolgárok tájékozódáshoz való jogát is sérti.

A beadványában felvetett kérdés több, egymással rokon alkotmányos jogot is érint, melyekkel kapcsolatban a magyar Alkotmány kimondja:

❖61. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra, továbbá arra, hogy a közérdekű adatokat megismerje, illetőleg terjessze.

(2) A Magyar Köztársaság elismeri és védi a sajtó szabadságát.

(3) A közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvény, valamint a sajtószabadságról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(4) A közszolgálati rádió, televízió és hírügynökség felügyeletéről, valamint vezetőinek kinevezéséről, továbbá a kereskedelmi rádió és televízió engedélyezéséről, illetőleg a tájékoztatási monopóliumok megakadályozásáról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. ❖

A sajtószabadságot és a közérdekű adatok megismerésének jogát tehát az Alkotmány egy paragrafusba foglalva szabályozza. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) 24. és 27. §-a alapján azonban a két alkotmányos jog közül csupán a közérdekű adatok nyilvánosságával ❖ röviden az információszabadsággal - kapcsolatos panaszok kivizsgálása tartozik feladataim közé.

Az információszabadság általánosságban az állam átláthatóságát jelenti, azt a jogot, hogy a közhatalom működését megismerhessük. Kétségtelen, hogy az Avtv. elfogadását megelőzően a közügyekben való tájékozódás úgyszólván egyetlen eszköze a sajtó volt, és a ❖tájékoztatáshoz való jogot❖ a sajtóról szóló 1986. évi II. törvény tartalmazta, mely ezen felül ❖ illeszkedve az akkor uralkodó hatalomfelfogás logikájába - feladatokat is megfogalmazott a sajtó számára:

❖2. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van arra, hogy tájékoztatást kapjon szűkebb környezetét, hazáját, a világot érintő kérdésekben. A sajtó feladata - a hírközlés más eszközeivel összhangban - a hiteles, pontos és gyors tájékoztatásról való gondoskodás.

(2) A sajtó nyújtson hiteles képet a Magyar Köztársaság politikai, gazdasági, tudományos és kulturális életéről, a nemzetközi élet eseményeiről, más országok és népek életéről, így különösen a béke és a biztonság megóvása, valamint a társadalmi haladás érdekében kifejtett erőfeszítésekről.

(3) A sajtó segítse elő a társadalmi jelenségek közötti összefüggések megértését, és mozgósítson a társadalmi cselekvésre. ♦

A sajtótörvény állami és nem állami szervek számára felvilágosítási kötelezettséget is előírt:

4. § (1) A hiteles, pontos és gyors tájékoztatást az állami szervek, a gazdálkodó szervezetek [Ptk. 685. § c) pont], a társadalmi szervezetek és az egyesületek a saját kezdeményezéseikkel, továbbá a szükséges felvilágosításoknak és adatoknak a sajtó rendelkezésére bocsátásával kötelesek elősegíteni. Meg kell tagadni a felvilágosítást, ha az a 3. § (1) bekezdésében foglalt tilalmakba ütközik, illetőleg ha az állami, szolgálati, üzemi (üzleti) vagy magántitkot sért, és a titoktartási kötelezettség alól az arra jogosult szerv vagy személy nem adott felmentést.

(2) A sajtó részére felvilágosítást adó személy a valóságnak megfelelő felvilágosítást köteles adni.

Az Avtv. 1993. júniusi hatálybalépésével a ♦tájékoztatáshoz való jog♦, az Avtv. megfogalmazásában: a közérdekű adatok megismerésének joga, alanyi joggá vált. Az információszabadság törvénybe foglalásával megszűnt a sajtó információ-szerző és -közvetítő monopóliuma. Egy új ♦kommunikációs jog♦ született. S noha e jogok: a sajtószabadság, a véleménynyilvánítás szabadsága és az információszabadság rokon jogok, látnunk kell különbségeiket is.

Az Avtv. a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatban ♦egyebek mellett ♦kimondja:

♦1. § (1) E törvény célja annak biztosítása, hogy - ha e törvényben meghatározott jogszabály kivételt nem tesz - személyes adatával mindenki maga rendelkezzen, és a közérdekű adatokat mindenki megismerhesse.

2. § E törvény alkalmazása során:

4. közérdekű adat: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, valamint a tevékenységére vonatkozó, a személyes adat fogalma alá nem eső adat;

19. § (1) Az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy (a továbbiakban együtt: szerv) a feladatkörébe tartozó ügyekben - így különösen az állami és önkormányzati költségvetésre és annak végrehajtására, az állami és önkormányzati vagyon kezelésére, a közpénzek felhasználására és az erre kötött szerződésekre, a piaci szereplők, a magánszervezetek és -személyek részére különleges vagy kizárólagos jogok biztosítására vonatkozóan - köteles elősegíteni és biztosítani a közvélemény pontos és gyors tájékoztatását.

(2) Az (1) bekezdésben említett szervek rendszeresen közzé- vagy más módon hozzáférhetővé teszik a tevékenységükkel kapcsolatos legfontosabb - így különösen a hatáskörükre, illetékességükre, szervezeti felépítésükre, szakmai tevékenységükre, annak eredményességére is kiterjedő értékelésére, a birtokukban lévő adatfajtákra és a működésükről szóló jogszabályokra, valamint a gazdálkodásukra vonatkozó - adatokat. E szervek hatáskörében eljáró személyek neve, beosztása vagy besorolása és munkaköre - ha törvény másként nem rendelkezik - bárki számára hozzáférhető, nyilvános adat. A tájékoztatás módját, a vonatkozó adatok körét jogszabály is megállapíthatja.

(3) Az (1) bekezdésben említetteknek lehetővé kell tenniük, hogy a kezelésükben lévő közérdekű adatot bárki megismerhesse, kivéve, ha az adatot törvény alapján az arra jogosult szerv állam- vagy szolgálati titokká nyilvánította, illetve ha az nemzetközi szerződésből eredő kötelezettség alapján minősített adat, továbbá, ha a közérdekű adatok nyilvánosságához való jogot - az adatfajták meghatározásával - törvény

a) honvédelmi;

b) nemzetbiztonsági;

c) bűnüldözési vagy bűnmegelőzési;

d) központi pénzügyi vagy devizapolitikai érdekből;

e) külügyi kapcsolatokra, nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatokra;

f) bírósági eljárásra tekintettel

korlátozza. ♦

A Htv. 2. §-a nem hagy kétséget afelől, hogy az MTI Rt. mint közszolgálati hírugynökség közfeladatot ellátó szerv, amelyre ennél fogva érvényesek az Avtv. idézett rendelkezései, azaz a kezelésében lévő valamennyi nem személyes adat közérdekű adatnak minősül. Az adatvédelmi biztos eddigi, közel kilenc éves tevékenysége során számos ügy kapcsán felmerült, hogy a törvény az információs szabadsággal összefüggésben nem definiálja az ♦adat♦ fogalmát. Ennek értelmezése során nem lehetett más kiindulópont, mint a törvény egészének intenciója. Ez pedig az állami, önkormányzati és a jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervek működésével kapcsolatos lehető legnagyobb nyilvánosság biztosítása. Ebből következően és összhangban az információs szabadsággal kapcsolatos nemzetközi gyakorlattal ♦közérdekű adatnak♦ tekintendők a közfeladatot ellátó szervek kezelésében lévő és személyes adatot nem tartalmazó dokumentumok, iratok, mégpedig a tárolás módjától függetlenül.

Az Avtv. 20. §-a szerint a közérdekű adat megismerésére irányuló kérelemnek az adatot kezelő szerv a kérelem tudomására jutását követő legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 15 napon belül, közérthető formában tesz eleget. Az adatokat tartalmazó dokumentumról vagy dokumentumrészről annak tárolási módjától függetlenül - költségtérítés ellenében - a kérelmező másolatot kérhet. A kérelem megtagadásáról - annak indokaival együtt - 8 napon belül írásban értesíteni kell a kérelmezőt. A közérdekű adat közléséért az adatkezelő szerv vezetője - legfeljebb a közléssel kapcsolatban felmerült költség mértékéig - költségtérítést állapíthat meg. A kérelmező kérésére a költség összegét előre közölni kell.

E törvényi rendelkezésekkel nincs összhangban a Htv. 2. § (3) bekezdése, amely kimondja, hogy ♦ a választási időszakban, illetőleg a rendkívüli állapot, valamint szükségállapot idején előírt tájékoztatási kötelezettséget leszámítva ♦ közszolgálati tevékenysége keretében az MTI ingyenes szolgáltatásra nem kötelezhető, és a szolgáltatásért járó díjazást vagy költségtérítést az MTI Rt. Tulajdonosi Tanácsadó Testülete állapítja meg.

A vizsgálatom arra nem terjedhet ki, hogy az MTI Ön által kifogásolt gyakorlata sérti-e a sajtószabadságot, a hatályos sajtótörvény rendelkezéseit, csupán arra, hogy az MTI működése sérti-e az információszabadságot.

Az idézett törvényhelyek alapján megállapítható, hogy a jogalkotó a nemzeti hírügynökség jogállásának és működésének meghatározása során nem járt el kellő körültekintéssel. Míg ugyanis az 1992-ben megalkotott Avtv. szerint az MTI közszolgálati hírügynökségként - közfeladatot ellátó szerv és a kezelésében lévő minden személyes adatot nem tartalmazó adatot, dokumentumot köteles 15 napon belül bárki számára hozzáférhetővé tenni, melyért csak a közléssel (másolás, postázás) kapcsolatban felmerült költségtérítést kérhet, a Htv. szerint az MTI egy olyan részvénytársaság, amely hírügynökségi tevékenységet folytat, szolgáltatást nyújt, és amely ingyenes szolgáltatásra nem kötelezhető.

Az információszabadság szempontjából ez a törvényi ellentmondás azért is aggályos, mert ugyan nincs jogi akadály, hogy Magyarországon bárki más hírügynökségi tevékenységet folytasson, az MTI a hazai híryanagok szolgáltatása terén közel monopol helyzetben van, s jóllehet - ahogy az előbbieken utaltam rá -, az információszabadság 1992 óta alanyi jog, azaz a közérdekű adatok megismerésének joga mindenkit megillet, e téren a sajtónak nincsenek előjogai, a közérdekű adatok terjesztésében kiemelkedő szerepe van a nemzeti hírügynökségnek.

A fentiekre tekintettel úgy döntöttem, hogy élve az Avtv. 25. § (1) bekezdésében foglalt felhatalmazással (* az adatvédelmi biztos figyelemmel kíséri a személyes adatok védelmének és a közérdekű adatok nyilvánossága érvényesülésének feltételeit. Javaslatot tesz az adatkezelést és a közérdekű adatok nyilvánosságát érintő jogszabályok megalkotására, illetve módosítására *), megkeresem az Országgyűlés elnökét, valamint az igazságügyi minisztert, és kezdeményem, hogy a jogalkotó a két törvény összhangjának megteremtése érdekében tegye meg a szükséges lépéseket. Az ügy további fejleményeiről pedig tájékoztatni fogom Önt.

Budapest, 2004. április 28.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila